

Sort Cəlilabad rayonunda becərilən yerli sarımsaq sortnümünələrindən fərdi seçmə üsulu ilə yaradılmış və 1981-ci ildən respublikada rayonlaşdırılmışdır.

Sort tez yetişən, payızlıq, çiçək-zoğlu, vegetasiya müddəti (dişlərin kütləvi çıxışından texniki yetişkənliyə kimi) 208-213 gündür.

Soğanağın forması yumru, rəngi boz-bənövşəyi, xarici qabığının miqdarı az (1-3), quru qabığının rəngi bozumontul bənövşəyi, soğanaq iri (44-59 q), dişin sayı 8-12 ədəd, quruluşu sadədir. Soğanağın yarpağı açıq yaşıl, uzunluğu 40-43 sm, eni 2,2-2,7 sm, bir ədəd bitkidə olan yarpaqların kütləsi 80-90 qr-dır.

Sortun dişlərinin tərkibində quru maddə 29-31,4%, ümumi şəkər 20-20,7%, C vitamini 22,2-23,0 mq%-dir. Hava soğanağı kiçikdir. Sortun məhsuldarlığı hektardan 140-150 sentner arasındadır.

Sarımsaq yaxşı gübrələnmiş, yumşaq, qidalı torpaqlara tələbkardır. Bostan, səbzə

tərəvəz, paxlalılar, kələm altından çıxan qumlu, qumsal, qara torpaq sarımsaq üçün ən əlverişli sayılır.

Sarımsaq əkinini üçün torpaq əvvəlcədən hazırlanır. Əkin qabağı torpaq hamarlanır, cızlar və suvarma kanalları açılır.

Bir hektara ən azı 20-30 ton çürümüş peyin, 400-500 kq superfosfat, 150-200 kq azot, 100-150 kq kalium gübrəsi verilir. Peyinin hamısı, gübrə normalarının 75%-i, əkin vaxtı şuma, 25%-i isə 2-3 dəfə yemləmə şəklində bitkilərə verilir.

Cəlilabad sortunun optimal əkin vaxtı bölgələrdən, iqlim şəraitindən asılı olaraq sentyabr-oktyabr ayları sayılır. Sarımsaq dişləri cərgəvi üsuldə əkildikdə cərgəarası 45 sm, bitki arası 5-10 sm, 2-3 cərgəli lent üsulunda lent arası 60 sm, bitki arası 40 sm götürülür.

Elit toxum istehsalı əkin materialının enerjisindən, sağlam dişlərin cücərmə faizindən, torpağın üzvi və mineral gübrələrlə tam təmin olunmasından asılıdır.

Vegetasiya müddətində bitkilərə qulluq aqrotexniki tədbirlər kompleksi əsasında aparılır. Cəlilabad sortunun hər hektarından 2800-3000 kq yüksək keyfiyyətli əkin materialı almaq olur. Sortda xəstəliyə sirayətlənmə, zərərvericilərə yoluxma müşahidə olunmamışdır.

Sarımsağın tərkibində mikrobları öldürən maddə olduğundan ondan bir sıra qorxulu xəstəliklərin müalicəsində istifadə edilir

İnsan ilin bütün fəsillərində sarımsaq yeməyə öyrənməlidir. Çünki sarımsaq mədə-

bağırsaq pozğunluğunda, soyuqdəymədə ən yaxşı dərmandır. Sarımsağın şirəsi dizenteriya, vəba və qrip xəstəliklərini törədən mikrobları öldürür.

Tərkibində fitonsidlərin, efir yağlarının və bəzi vitaminlərin kifayət qədər olması sarımsaqdan təbabətdə geniş istifadə edilməsinə imkan yaradır.

Sarımsağın sağlamlıq üçün böyük əhəmiyyəti vardır. O, damarlarda qanın hərəkətini sürətləndirir, skleroz, qanqrena kimi qorxulu xəstəliklərin qarşısını alır, mədə şirəsini artırır, qidanın yaxşı həzm olunmasına müsbət təsir göstərir. Təsadüfi deyil ki, sunqa xəstəliyini sarımsaq ilə müalicə edirlər. Çinlilər və ərəblər göz xəstəliklərinin müalicəsində istifadə etmişlər. Sarımsaqdan ən çox hipertoniya və aterosklerozyn müalicəsində istifadə olunur.

Sarımsağın qoxu verən tərkibindəki efir yağıdır. Efir yağlarının miqdarı sarımsağın sortundan, torpaq-iqlim və becərmə şəraitindən asılı olaraq dəyişilə bilər.

Sarımsaq vegetativ yolla çoxalan birillik bitkidir.

Sarımsağın dişləri 2-3⁰ temperaturda cücərməyə başlayır. Dişlər cücərdikdən sonra onların böyüməsi üçün 2-5⁰ istilik kifayətdir. 15-20 dərəcədə dişlər formalaşır, 20-25⁰-də isə soğanaqlar yetişir.

Sarımsaq bitkisi şaxtaya davamlıdır. Azərbaycanda payızda əkilmiş və yaxşı köklənmiş sarımsaq bitkisi 25⁰ şaxtaya davam gətirir.

Sarımsaq torpağın və havanın nəmliyi 60-70% olduqda normal böyüyüb inkişaf edir.

Sarımsaq bitkisi qida maddələri ilə zəngin olan torpaqlarda daha tələbkar bitki qrupuna aiddir. O, strukturly, qidalı, kifayət qədər nəmliyi olan münbit torpaqları sevir. Qida maddələri ilə zəngin olmayan torpaqlarda sarımsaq becərildikdə soğanaqlar kiçik olur və məhsuldarlıq xeyli azalır. Buna da torpağın seçilməsi və becərilmə texnologiyasına düzgün əməl edilməlidir. Sarımsağın becərilməsi üçün yüngül, gilli, qara və çəmən torpaqları yararlıdır.

Sarımsaq əkiləcək sahədə payızda 27-30 sm dərinliyində əsas şum, əkindən qabaq isə üzdən şum aparılmalı, sahə disklənməli və mala çəkilməlidir.

Sarımsaq darcərgəli üsulla cərgə araları 45 sm, bitki arası 5-8 sm olmaqla

əkilir. Bitki lent üsulu ilə də əkilir. Bu zaman lent arası 50-60 sm, cərgə arası isə 15-20 sm olmalıdır.

Dişin iriliyindən asılı olaraq hektara 800-1000 kq əkin materialı tələb olunur.

Əkilmək üçün saxlanacaq sort məxsus əlamətlərə malik tam yetişmiş, iri, sağlam, quru və yaxşı formalaşmış olmalıdır.

*Azərbaycan Respublikası
Kənd Təsərrüfatı Nazirliyi
Tərəvəzçilik Elmi-Tədqiqat İnstitutu*

**Sarımsağın
CƏLİLƏBAD
sortu**